

1.א2 יחס לביקורת ומשוב

הגדרה

המידה שבה הילד מוכן לקבל משוב, ומתייחס למשוב כהזדמנות ללמידה.

מקרה מדגים

ילד הזמן בלווי הורים, ולחלוקת תעודות מחצית. במהלך הפגישה דיברה המורה על מקצועות בהם עליו להשתפר. בתגובה, ירק הילד הצידה, סינן קללה עסיסית לעבר המורה, קימט את התעודה, השליכה אל הפח ויצא מן החדר בטריקת דלת.

הכלה

הצעה לפעולה מקדימה: המנחה מספר מקרה אישי שלו, הדומה באפיו למקרה הנדון. ומבקש מן התלמיד לשמש יועץ לפתרון הבעיה.

- כשאני אומר את המילים: תעודה, מבחן, ציון, איזה מחשבות / תחושות הן מעוררות בך?
- מה מכעיס אותך בדרך כלל?
- כיצד אתה נוהג כשאתה כועס?
- מה אתה חושב על המורה שלך?
- מה אתה חושב על ההורים שלך?
- מה אתה חושב על עצמך?
- אם הייתי צריך לספר עליך למנהל בית ספר מאוד יוקרתי לקוסמים, אליו רק מעטים בעולם מתקבלים, מה היה חשוב לך שאספר לו עליך?
- מדוע?
- מה היה מאוד חשוב לך שלא אספר לו עליך?
- מדוע?

הובלה

- ספר לי על ההתרחשות של הפגישה עם המורה, מה היה?
- נסה להיזכר ולשחזר את המחשבות והרגשות שעלו בך:
 - א. בזמן ההתארגנות בבית יחד עם ההורים, לקראת הפגישה עם המורה.
 - ב. כאשר הגעתם לשער בית הספר.
 - ג. כאשר נכנסתם יחד לכיתה, ופגשתם לראשונה במורה.
 - ד. כאשר המורה הציגה בפניך ובפני הורייך את התעודה.
 - ה. כאשר היא דיברה על הציונים והמקצועות שעליך לשפר.

- ו. כאשר ירקת, קימטת את התעודה, קיללת ויצאת מן הכיתה.
 - ז. לאחר שיצאת מן הכיתה.
 - ח. כשנסעת עם הוריך חזרה הביתה.
- איזה שלב מן השלבים שדיברנו עליהם, לדעתך הוביל אותך לכדי תחושה של כעס, ולתגובה של יציאה נזעמת מן הכיתה?
 - כיצד לדעתך היו ההורים שלך עונים על שאלה זו?
 - מדוע לדעתך אמרה לך המורה את מה שאמרה?
 - מיהו לדעתך מורה טוב?
 - כעת אתה המורה שלי ואני התלמיד שלך, האם אכפת לך עד כמה אני מצליח בלימודים?
 - מדוע?
 - כיצד היית גורם לי להבין כי עלי לשפר את ציוני?
 - כיצד היית מצפה או רוצה שאני – התלמיד, אגיב להערות / הצעות שלך?
 - מדוע?
 - האם אתה חושב שגם המורה שלך ציפתה ממך לתגובה כזו?
 - מדוע לא הגבת באופן כזה?
 - האם לדעתך המורה רצתה בטובתך?
 - כעת נסה לחשוב – האם לדעתך בדר"כ אתה נוטה להתייחס בכעס להערות / הצעות, המופנות כלפיך מצד אנשים הרוצים בטובתך?
 - מדוע?
 - הבא דוגמא.
 - מתוך הדוגמא שהבאת, כיצד יכול היית להתייחס לדבריהם באופן שונה?
 - א. מה יכול היית לומר לעצמך באותם רגעים?
 - ב. מה יכול היית לעשות באותם רגעים?
 - האם לדעתך המחשבות שאתה חושב / האמירות שאתה אומר לעצמך ברגעים בהם מורים/חברים/אחים/הורים, אומרים לך דברים שלא נעים לך לשמוע, האם הן בעצם בחירה שלך?
 - באיזה אופן?
 - האם במהלך הפגישה עם המורה, יכול היית לבחור להבין את דבריה באופן אחר?

הפעלה

- כיצד לדעתך תגיב בעתיד להערות / אמירות / דברי ביקורת, שלא ינעמו לאוזניך?
 - באילו דרכים תוכל לנקוט כדי לשלוט בחשיבה שלך?
 - האם אתה חושב שכתוצאה מכך ההתנהגות שלך תשתנה?
 - באיזה אופן?
 - האם אתה חושב שזה ישפיע על התגובה של הסביבה כלפיך?
 - באיזה אופן?
 - האם התגובה החיובית של הסביבה כלפיך תגרום לך הרגשה טובה?
8. הצעה לפעולה: המנחה מבקש מן הילד לתעד מקרים דומים העולים מתוך המציאות שלו, מתוכם יתייחס לנקודות הבאות:

- א. מחשבות העוברות בו בזמן ההתרחשות, לפנייה ולאחריה.
- ב. רגשות העולים בו בזמן ההתרחשות, לפנייה ולאחריה.
- ג. כיצד הצליח לנתב את מחשבותיו/ רגשותיו/תגובותיו, במקרים הללו.

טבלת עדויות: יחס לביקורת ומשוב

שלב 5	שלב 4	שלב 3	שלב 2	שלב 1
זירה לימודית	זירה לימודית	זירה לימודית	זירה לימודית	זירה לימודית
התלמיד יזם שיחות משוב רשמיות, ובלתי רשמיות, הן ממורי בית הספר, והן ממורי מרכז הלמידה והמנחה. הוא מקפיד ליישם את ההמלצות, וציניו השתפרו באופן ניכר.	התלמיד משתף פעולה בשיחות משוב, שואל שאלות, ומעלה רעיונות מקדמים. בציניו ניכר שיפור משמעותי.	התלמיד קשוב לשיחה, ונראה כי המשוב אינו מעורר בו רגשות כעס, אלא עניין רב, עד כדי שמדי פעם שואל שאלות עומק על אודות מצבו.	התלמיד מקשיב לדברי הביקורת, הוא אינו מתפרץ ומגיב בכעס. אולם נראה מנותק ובלתי קשוב לשיחה.	תלמיד כיתה י' בעל ממוצע ציונים בינוני ומוטיבציה גבוהה להצלחה, מגיב באופן קשה למשוב ממוריו. תגובותיו למשוב מתאפיינות בהתפרצויות ובגילויי כעס כלפי מוריו.
התלמידה מספרת כי לעיתים היא מבקשת מחבריה הקרובים משוב על התנהלות, בכדי ללמוד מהן וליישמן. היא מוכרת כרוח החיה של השכבה.	התלמידה פיתחה חיי חברה עשירים, היא מעורה בנעשה בשכבה, ויוזמת מפגשים חברתיים בשעות אחר הצהריים. נטייתה להתייחס להערות חבריה כעלבון, נמוגה לחלוטין.	לתלמידה חברים איתם היא מתרועעת באופן קבוע. תופעות ההתבודדות נעלמו כליל.	התלמידה ממעטת להיעלב, ונראית כקושרת קשרים חברתיים בכיתתה.	תלמידת כיתה יא, ממעטת להתרועע בחברת בני כיתתה, ונוטה להיעלב בקלות מכל הערה, לעתים עד כדי התפרצות בכבי, והתבודדות.

2.א2 יוזמה להתקדמות אישית

הגדרה

באיזו מידה הילד מביע יוזמה גם ללא דחיפה של כוחות חיצוניים?

מקרה מדגים

התלמיד חלש במתמטיקה, ויש לו מבחן בעוד מספר ימים. אתמול, כשהגיע למרכז הלמידה, לשיעור מתמטיקה, הבין כי חבריו לשיעור עדיין לא הגיעו. על אף שהגיע לכיתה, ופגש במורה שהמתינה לתלמידיה, החליט לשוב כלעומת שבא.

הכלה

- מה שלומך?
- תגיד מה המצב שלך במקצוע מתמטיקה?
- מה קל ומה קשה לך במתמטיקה?
- איך הולך בקבוצת הלמידה?
- האם אתה מרגיש שהלימודים בקבוצה תורמים לך?
- כיצד?
- באיזה תדירות אתה מגיע לקבוצת הלמידה?
- האם לפני שהתחלת להשתתף בקבוצה, היו מצבים שהיית זקוק לעזרה במתמטיקה והיא לא הייתה בנמצא?
- מה עשית?
- בדרך כלל כאשר מתבטל לך שיעור ואתה זקוק לעזרה, מה אתה עושה?

הובלה

- במקרה הספציפי הזה, אלו אפשרויות עמדו בפניך?
- הצעה לפעולה: המנחה יעלה סוגיה הזוהה באופייה למקרה של הילד.
- מה היית עושה במקרה שלו? מדוע?
- אילו אפשרויות היו לך?
- בדרך כלל, כיצד אתה מקבל החלטה?
- כיצד לדעתך היה עליך לפעול במקרה זה?

הפעלה

- מה תעשה בפעם הבאה שתתקל בדילמה מסוג זה?
- הצעה לפעולה: לדרבן את התלמיד ליזום שיחה עם המורה המקצועי שלו, על מנת לברר את הנקודות שעליו לשפר במקצוע. ולהוביל אותו לחשיבה על אודות:

- מה עליו לגייס לטובת השיחה?
- מהם מקשה עליו בקיום השיחה?
- כיצד אפשר להתגבר על קשיים אלו?

טבלת עדויות: יוזמה להתקדמות אישית

שלב 5	שלב 4	שלב 3	שלב 2	שלב 1
זירה חברתית-אישית	זירה חברתית-אישית	זירה חברתית-אישית	זירה חברתית-אישית	זירה חברתית-אישית
התלמיד מתכנן יוזם פעילויות חברתיות, ערבי כיתה וחוגים לקידום האישי שלו, ושל חבריו. הוא מתנדב במד"א.	התלמיד מנצל הזדמנויות ויוזם פעילויות חברתיות המעגל החברתי שלו התרחב באופן משמעותי.	התלמיד מגיע לפעילויות החברתיות במרכז הלמידה וכן לחוגים ויוזם פעילויות חברתיות.	התלמיד מודע לכך שעליו להגיע לפעילויות חברתיות בכדי לקדם את מצבו החברתי, אך אינו מופיע לפעילויות, ומתנהג באדישות.	התלמיד אינו מגיע לפעילויות חברתיות (רק אליו) המקדמות את מצבו החברתי, גם כאשר המנחה מתקשר ומזכיר לו.
התלמיד יוזם קב' למיד ושיעורים פרטיים בהתאם למקצועות הברורות, התלמיד יוזם שיחה עם המנחה על ע"מ לעבור מגמה, מברר ביזמתו מהם הקריטריונים לקבלה באוניברסיטה לתחום שהוא רוצה ללמוד.	התלמיד מבקש עזרה מהמורה במקצועות בהם הוא חלש. התלמיד מבקש ממנחה הנוער קבוצת למידה במקצועות הלמידה שהוא זקוק להם. התלמיד מנקה את המרכז לעתים ביוזמתו.	התלמיד מבקש עזרה מהמורה מופיע לקבוצות הלמידה, ומשתף פעולה, במהלך השיעור, שואל שאלות יוזם שיחה עם המורה, ויזם שיחה עם מחנכת הכיתה, במטרה להעריך עמה את מצבו, ולחשוב כיצד עליו להתקדם.	התלמיד מגיע לקבוצת הלמידה רק כאשר הוא מקבל תזכורת, אולם אינו משתף פעולה בשיעור.	התלמיד אינו מגיע לקבוצות הלמידה גם כאשר המנחה או המורה מתקשרים אליו. הוא אינו מתפקד מבחינה לימודית ומפגין אדישות.